

A small red ladybug with black spots is perched on a thin, curved green stem. The background is a clear blue sky with soft, out-of-focus green foliage and yellow flowers, creating a natural, serene atmosphere.

JAN HAFT

Louka

**Vábení
do tajuplného světa**

KAZDA

Jan Haft

Louka

Vábení do tajuplného světa

K A Z D A

Mým dětem Lili, Charlotte a Anselmovi a mé ženě Melanii a také farmářům, kteří navzdory praktickým obtížím a bez dlouhých řečí ponechávají na svých pozemcích pár divokých zákoutí a kvetoucích palouků, i když by nemuseli. Jim patří můj největší respekt.

Vydalo Nakladatelství KAZDA, s.r.o. v roce 2019

Nové sady 2

602 00 Brno

www.knihykazda.cz

info@knihykazda.cz

Tel. 725 518 237

Elektronické vydání:

Vydalo Nakladatelství KAZDA, s.r.o.

Všechna práva vyhrazena

Datum poslední aktualizace: únor 2020

Formát elektronické knihy: EPUB

ISBN 978-80-88316-61-9

Vytvoření elektronické verze drusala.cz, 2020

Papírové vydání:

Původní název:

Die Wiese: Lockruf in eine geheimnisvolle Welt od Jana Hafta

© 2019 Penguin Verlag, Mnichov

Obchodní značka Verlagsgruppe Random House GmbH,

Mnichov, Německo

1. vydání

Přeložila: Marie Voslářová

Odborná redakce: Alena Klvaňová, Vojtěch Zavadil

Jazyková redakce: Lenka Pučalíková

Sazba a úprava obálky: Kristýna Franková
Úprava fotografií: Lorenz & Zeller, Inning a. Ammersee
Návrh obálky: Sabine Kwauka
Tisk a vazba: CPI Moravia Books s.r.o.,
Pohořelice, Česká republika
ISBN: 978-80-88316-33-6

Knihy lze zakoupit se slevou 20 % přímo u nakladatele na
www.knihykazda.cz nebo v knihkupectvích.

Obsah

PROLOG

1. kapitola – Moje „posvátná louka“

2. kapitola – Mizející barvy

3. kapitola – Vznik kvetoucích luk

4. kapitola – Bavorští sloni

5. kapitola – Hadi a orchideje

6. kapitola – Némé krajiny

7. kapitola – Žlutý zázrak

8. kapitola – Zachraňte louky!

EPILOG

PODĚKOVÁNÍ

VYBRANÁ LITERATURA

Použitá literatura

Poznámky

Obrazová příloha

PROLOG

Jednoho květnového rána

Čmelák luční se na rozechvělých miniaturních nožičkách přesunuje na druhou stranu květu řeřišnice, na kterém strávil noc, prokřehlý a s mohutnými kapkami rosy v husté čmeláčí srsti. Vychází právě slunce a malý huňáč se snaží zachytit jeho první hřejivé paprsky, aby se rychleji dostal na „provozní teplotu“. Po celé louce stejný obrázek: blanokřídlý hmyz je ochromený nočním chladem, mouchy, brouci i motýli se jako ve zpomaleném filmu otáčejí ke slunci ve snaze vstřebat jeho blahodárné teplo a rychleji rozpohybovat ztuhlá tělíčka. Uprostřed louky, kde se teď na slunci třpytí myriády kapek rosy, jako by tu někdo rozsypal diamantový důl, stojí na všech čtyřech docela jiné zvíře. Liška. Loví tu od časného rána. Shání potravu pro svá mláďata, která čekají na kraji louky. Metr za metrem se plíží mokrou trávou. Kořist si pokaždé odkládá stranou. Čtyři hraboše už mají potomci k snídani jisté. Ale to nestačí, v doupěti čeká hned pět hladových liščat. A taková myš neznamena pro mládě víc než jedno vydatné soustíčko. Liška větrí v ranním vzduchu a rozhlíží se. Potom zase popadne svou kupičku hrabošů a krade se dál, smysly nastražené. Čmelák si mezitím začal čistit žluto-černo-rezavý kožíšek. Zbytky nektaru a pylu se zárodky plísní nebo bakterií by mu mohly způsobit nebezpečná onemocnění, proto je teď po celé louce vidět brundibáry, kteří se stejně jako náš zavalitý sběrač medu věnují důkladné tělesné očištění.

Liška není jediná zvířecí matka na louce, která v tu chvíli pečuje o své potomstvo. Ani ne o sto metrů dál sedí na vejcích samička kolihy a natahuje

krk. Díky tomu dokáže přehlédnout jemně se vlnící moře bylin a trav, aniž by musela vstát a připravit klubající se mláďata o teplo a bezpečí. Ptačí mámě se zrychlí tep: Její bystré oči objevily lišku, která se plíží právě ve směru ptačí rodinky! Koliha má teď několik možností. Může rychle vstát, poodběhnout a pak vzlétnout. Lupička v rezavém kabátě by si jí hned všimla, ale protože je ještě docela daleko, vajíčka a mladé by našla jen s velkou dávkou štěstí. Ovšem zcela určitě by se o to pokusila! Nebo může ptačí máma zůstat sedět, vyčkávat a vsadit na nenápadnost. Což má tu nevýhodu, že kdyby se predátor přiblížil moc, vzlétnout by už musela a její mláďata by neměla naději. Kolihy nevědí, co je dilema, ale tahle před jedním stojí. Zůstane bez pohnutí.

Sluneční paprsky už mají tolik síly, že rosu kapku po kapce vysušují. Z kvetoucích louky stoupá vlhkost.

Pomalou se otepluje a vzduchem se šíří vůně sena a medu. Čmelák dokončil ranní hygienu a rozechvěl se. Ne zimou, ale protože se hrou svalů kompaktního tělíčka ještě víc zahřívá, aby se mu vydařil svislý start do nového dne. S tělesnou teplotou pod 30 °C brundibár nevzlétne.

Sluneční teplo rozpohybovalo nejen hmyz, ale i vzduch nad loukou, takže se oceán kvetoucích trav a bylin čím dál víc vlní. Ranní ticho, kdy bylo slyšet jen trylkování skřivanů vysoko na nebi, vystřídal jemný šelest lučních rostlin ve větru a horlivý bzukot. V džungli stébel teď totiž panuje čilý ruch. Na všech úrovních se kříží cesty menších i větších, rychlejších i pomalejších letců. Všichni pátrají po potravě. Všichni mají hlad, i náš čmelák. Natahují se k němu tisíce květů, co nejnápadněji se mu nabízejí, doslova žadoní o opylování, za něž na oplátku poskytují lákavý nektar. Čmeláci luční ale nesají a neshromažďují jen nektar, který si ukládají do

zásoby do malých nádobek z čmeláčího vosku ve svých hnízdech třeba v opuštěné myši noře. Sbírají také květový pyl jako potravu pro své larvy.

Náš čmelák, přesněji řečeno čmeláčí dělnice, teď zahřátá a čilá poletuje lesem stébel, zaznamenává obzvlášť slibný zdroj pylu – žluté hubičky kvítků na světlém trsu listů – a cílevědomě k nim míří. Lišky, kterou mívá o pár centimetrů, si přitom boubelatá brundibárka nevšímá. Lišky čmeláky nežerou, takže nepředstavují žádné nebezpečí. Jen liščata, hrající si před doupětem, občas chňapají po hmyzu, který poletuje kolem. Liška na louce má ale políčeno na něco úplně jiného.

Čmeláčice přistála na žlutém kvítku kokrhele a začíná se sklízit pylu. Pověsí se pod hubičku květu, ze které trčí bělavá rourka, ideální k rozsypávání zrněk. Čmelák nedovede přemýšlet, ale přesně „ví“, co je třeba udělat. Uvede v činnost svalstvo křídel, pohybuje jím velice rychle, křídla ale nechává složená na zádech. Nechce přece odletět, chce se roztrást. Díky určitým svalům v hrudníku zůstávají křídla nehybná. Letové svaly ale pracují jako o život a s hlasitým bzučením rozechvívají celé čmeláčí tělo. Tím se rozvibruje i květ kokrhele. Zrnka pylu se uvnitř vytrásají z prašníků, rourkou vypadávají z květu ven a jemným pramínkem se čmeláčici, která visí vzhůru nohama pod květem, sypou na břicho. Květ je brzy prázdný a čmeláčice odlétá s pylem kokrhele mezi chloupky. Během letu si ho pak pomocí kartáčků na končetinách z chloupků vyčesává a ukládá ho do pylových košíčků, které má na obou zadních nohách. Špetka pylu ale vždycky v kožíšku zůstane, alespoň do příští ranní toalety; ta stačí k opylení dalšího květu.

Liška si cvrkotu a bzučení kolem sebe nevšímá a pozoruje louku. Postřehla pohyb, který nevypadá, že by ho způsobil vítr. Samička kolihy ztratí nervy, vyřítí se z hnízda a povalí při tom dvě z mlád'at, která zůstanou

vyjeveně sedět na okraji prohlubně. Přikrčí se, udělá pár uspěchaných kroků, aby přesnou polohu hnízda nevyzradila až příliš snadno, a s hlasitým hudrováním vyletí vzhůru. A i když kolihy neumějí počítat, její „kalkul“ jí vyjde. Liška hledí za rámusícím třepotavým stvořením a ztrácí z dohledu místo, odkud dlouhozobka vyletěla. Odloudá se směrem k doupěti na druhém konci louky, kde její hladová mláďata čekají na potravu. Lepší něco než nic! Matka koliha už zase přistála, zvolna se blíží k hnízdu a při tom pozorně sleduje okolí. Vykračuje si žlutavým porostem rozkvetlých kokrhelů, kde pod kvítky visí divoce bzučící čmeláci. Je čím dál větší teplo. Květnový den na rozkvetlé louce začal, jako už nesčetněkrát v průběhu staletí...

1. kapitola – Moje „posvátná louka“

Když mi bylo devět, vyprávěla mi matka jeden příběh ze svého dětství, který mi obzvlášť utkvěl v paměti. Líčila, jak znovu a znovu chodívala na louku v sousedství domu svých rodičů v mnichovském Schwabingu, tam si lehala do trávy a pozorovala berušky a další luční hmyz, hemžící se v džungli stébel. Představovala si, že se mění v jednoho ze skřítků, kteří tam žijí, dávala hmyzu jména a vymýšlela si rozhovory mezi brouky, housenkami a cikádami. Možná do toho zdánlivě mírumilovného malého světa utíkala před stísněností, kterou s sebou přinášely válečné časy a evakuace. Nebo ji zkrátka fascinovala pestrost lučních barev a tvarů. V každém případě mě tohle vyprávění zaujalo víc než jiné příhody, jako bych tušil, že se pro mě louka v následujících desetiletích stane životním tématem; že i já sám na ní budu znovu a znovu stát, sedět nebo ležet, někdy i s kamerou v ruce. A navíc na nejkrásnější louce na světě, totiž na mé „posvátné louce“.

Naše rodina žila ve Weißenfeldu, vesničce nedaleko Mnichova, která dnes tvoří ostrůvek mezi velkými průmyslovými zónami. Tehdy ji ještě obklopovala pestrá směs polí a luk. Dům stál na pozemku farmáře, k němuž jsme s bratrem chodili pro čerstvé mléko a odkud jsme si přinášeli spoustu zážitků, třeba když nás děti nechával pomáhat při sklizni brambor, a dokonce řídit traktor. Doma se ve mně v osmi nebo devíti letech probudilo ohromné nadšení pro zvířata a brzy jsem se o pokoj dělil s volně poletující korelou chocholatou, pískomily, žábami a všemožnou další havětí, kterou jsem chytal při rodinných výletech nebo si ji pořizoval z kapesného v chovatelském obchodě.

Nebylo to se mnou tehdy jednoduché. Návrhy rodičů na společné trávení volného času jsem často odmítal. Moje paličatost nezářídka vyvolávala v rodině hádky. Rodiče chtěli dát oběma synům do života určitý humanitní základ a co nejširší všeobecné vzdělání, především se nám snažili přiblížit evropské kulturní poklady. Neděle mi proto často kazily exkurze do muzeí ve městě a dovolené se mi ve vzpomínkách pojí s mučivými prohlídkami zatuchle páchnoucích kostelů a zaprášených vykopávek. Když se v Mnichově vystavovala světoznámá bysta Nefertiti, protestoval jsem proti povinné návštěvě tím, že jsem celou prohlídku galerie absolvoval se sklopenou hlavou. Tuhle historku pak dávali naši příbuzní a známí nesčetněkrát k lepšímu.

Jakožto zažranému přírodopytci mi připadalo vyloženě nefér, když podle všeho nikdo nechápal, že se nezpěčuji pro nic za nic, ale že mám vášeň pro všechno, co běhá, leze a poletuje tam venku. Výlety do zámků a muzeí mi zkrátka bránily trávit čas v přírodě, v tom byl můj problém. K rodinným výletům do venkovských restaurací mě mnohem spíš než palačinka nebo tři kopečky zmrzliny motivovala naděje, že cestou objevím peříčka, prázdné ulity, žabky nebo něco podobného.

Výpravy do zahraničí slibovaly setkání s exotickými zvířaty, přetrpět jsem ale musel všechny možné otravné průvodní jevy. Každoroční letní dovolená u Středomořího moře sestávala vždycky z kombinace šnorchlování, učení do školy a návštěv všemožných rozvalin. Knóssos a Delfy, Koloseum, Florencie, Aix-en-Provence... všechny tyhle názvy pro mě tehdy měly nepříjemnou pachut'. Legendární a v rodině později také stále znovu připomínané byly mé pokusy objevovat živočichy pod kusy sloupů nebo soch. Tisíce let staré sochařské umění sem nebo tam – s trochou štěstí se pod takovými balvany dali vypátrat scinkové, gekoni, nebo alespoň štíři, potměnáci a další poklady. Brzy jsem si všiml, že jsem široko

daleko jediný, kdo je z podobných nálezů nadšený. Rozhodně víc než z jejich tisíce let starých kamenných úkrytů. Ale už v dětství jsem si byl naprosto jistý, že jsem to já, kdo všechnu tu lezoucí a plazící se havěť patřičně docenežuje, a ne ostatní, kteří se takových tvorů štítili nebo se o ně vůbec nezajímali. Při každém svém zvířecím objevu jsem cítil blažené mrazení a obracení kamenů se brzy stalo mou nejoblíbenější zábavou. Jako bych byl pro pátrání po zvířatech stvořený; byla to jediná činnost, které jsem dokázal takřka neomezeně dlouho věnovat veškerou pozornost. Časem jsem se v jejich objevování navzdory maskování a skrýším zlepšoval. Tato schopnost mi později pomohla k první brigádě při natáčení přírodopisného dokumentu.

Podobně jako při letních cestách do Středomoří se mně – a mým rodičům – vedlo o zimních dovolených. Každý rok po Vánocích jsme jezdili do Tyrolska. Kdykoli se naskytla příležitost, vytratil jsem se ze společnosti lyžařů a stáhl se do starého lesa nad sjezdovkou, kde z mohutných stromů visely cáry kůry a na větvích prastarých smrků a javorů rostly tlusté mechové polštáře i dlouhé vousy lišejníků. Stavěl jsem si bunkry z větví a hledal lesní živočichy. Například hibernující střevlíky pod odloupnutou kůrou. Ze svahu ke mně doléhal křik ostatních, kteří se radovali z – podle mě jednotvárného – ježdění nahoru a dolů, zatímco já v lese objevoval stále něco nového a vzrušujícího. Vedle nehybných brouků jsem nacházel tajemné stopy a stará ptačí hnízda. Někdy jsem letmo zahlédl ořešníka kropenatého nebo krkavce velkého. Mé štěstí však většinou netrvalo dlouho. Přivolali mě zpátky, pokárali a pak mě přemluvili, abych se zapojil do lyžařského blázince.

Těžko říct, kde se můj intenzivní zájem o přírodu vzal. Mí předkové se věnovali všem možným povoláním, ale přírodovědci ani zoologové mezi nimi nebyli. Otec byl fyzik a patentový zástupce a matka učila na základní

škole. Časem se rodiče s mou vášní smířili a nakonec ji začali podporovat – a využívat, když šlo o školu. Nejednen apel v souvislosti s mými chronicky špatnými školními výsledky končil slovy: „... tak dostaneš nové terárium.“ Podobně i moje odmlouvání často začínalo: „Když dostanu nové terárium, tak...“ Brzy jsem se stal členem několika přírodovědných kroužků a můj pokoj se plnil zvířaty. Přísvit zářivek z terárií plných kořenů a rostlin a vrzání krmných cvrčků mi dělaly dobře. Pokud mi nějaký cvrček utekl a schovali se za lišty parketové podlahy, živil jsem je salátem, který jsem trhal na kousíčky a rozmisťoval po zemi.

Terária patřila k našemu domu tehdy a patří k němu i dnes. Už jich není tolik jako v dobách mého dětství a už pro mě nejsou tak důležitá. Ale z jednoho z dětských pokojů září moderní úsporná UV lampa, a zatímco sedím v kanceláři u počítače a stříhám přírodopisný dokument, ze strany mě pozoruje africká žába hrbatka, velká asi jako talířek. A když se nám nějaký cvrček schová v kuchyni za lednici, protože je tam teplo a tma, jeho vrzání mi dělá radost stejně jako dřív. Už jsem se přistihl, že i dnes tyto malé zpěváčky v jejich skrýši krmím kousky salátu.

O pro a proti chovu zvířat v dětských pokojích a obývacích by se dalo dlouze diskutovat a pro obojí existují pádné argumenty. Mně ale připadá nepopíratelné, že chovatelství učí odpovědnosti a podněcuje zájem o živou přírodu. Dítě, které se zvířaty láskyplně a zaujatě zabývá, objevuje spoustu souvislostí a učí se pro život. Můj syn měl nedávno doma kamaráda, večer se procházeli po loukách a chytali kobylky. Oba pozorně poslouchali, když jsem jim vysvětloval rozdíl mezi samečkem a samičkou kobylky zpěvavé. Hned se rozhodli, že samečka, kterého teď poznají podle toho, že mu chybí dlouhé kladélko pro kladení vajíček, nechají na noc u sebe v pokoji mezi postelemi. My rodiče jsme se o patro výš museli poněkud přesvědčovat, že je nám charakteristické zpěvavé cvrkání příjemné. Oba kluci však zelenému

muzikantovi fascinovaně naslouchali, znovu a znovu svítili do plastové krabice baterkou a jistě tu noc spali neklidněji než jindy. Byla to pro ně intenzivní zkušenost. Když se jako dospělí dočtou nebo doslechnou o ohroženém druhu kobylky, určitě je to zasáhne jinak než lidi, kteří nikdy nedrželi kobylku v dlani.

Když jsem byl malý, nejúžasnější na světě pro mě byly ještěrky a gekoni. Několikrát týdně jsem vyrážel na lovecké výpravy, abych opatřil živou potravu svým hmyzožravým miláčkům – ještěrkovci dalmatskému, kterého jsem si přivezl z dovolené v Chorvatsku, a gekonům a leguánům z obchodu. Naše rodina se mezitím přestěhovala do sousední vesnice a já to měl blízko na všelijaké louky, kam stačilo dojet na kole. Tam jsem chytal především kobylky. Nejhezčí a na kobylky nejbohatší louka se nacházela uprostřed lesa, ve výběžku Ebersberského hvozdu východně od Mnichova. Byla to velká pravoúhlá mýtina, v jejímž středu stály čtyři staré duby. Od naší vesnice oddělovala tuto část lesa frekventovaná silnice 304 a za ni, na druhou stranu, skoro nikdo nechodil.

Tady jsem býval sám, tady jsem plnil sklenice krmením, tady jsem si hrál na zoologa a nebyl tu nikdo, kdo by mě volal domů. Na téhle louce jsem poprvé objevil pestrost lučního hmyzu, sledoval jsem pavouky, jak tkají kruhové pavučiny, a pozoroval lesní motýly, kteří se v zahradách v okolí našeho domu nevyskytovali, jako byl perleťovec stříbropásek. Na starých pařezech na kraji louky se vyhřívaly ještěrky a shora ke mně doléhal zpěv strnadů. Rozbušilo se mi srdce, když jsem na staré hromadě zapomenutých smrkových klád ukořistil první užovku v životě, neškodného drobného hádka, který se živí především ještěrkami. Na severním okraji louky rostl vřes a paličkovec šedavý. Tam se zachycovalo nejvíc slunečního tepla, takže jehličí a větvičky smrků v letním horku pukaly a uvolňovaly do vzduchu voňavé éterické oleje. Když nebylo moc horko, v trávě šustily

ještěrky. A ze země se tu zdvihalo nejvíc mravenišť lesních mravenců, napůl v lese, napůl už na louce.

Když jsem na kobylčí louku vyrazil začátkem jara, ačkoli se v tu dobu samozřejmě ještě nedaly žádné kobylky chytat, naskytla se mi někdy velice zvláštní podívaná. Na té straně mraveniště, která byla obrácená k louce, se jeho obyvatelé mačkali na slunci jeden na druhého a vypadali jako černý koberec. Při důkladnějším zkoumání jsem si všiml, že se mravenčí kobereček pohybuje. Černá, neklidná vrstva hmyzích tělíček se vlnila. Připomínalo to zpomalený filmový záběr a já z toho vůbec nebyl moudrý. Až o více než tři desetiletí později jsem se dozvěděl, co přesně se tam odehrávalo, a to díky rešerším pro náš film *Království lesa*¹. Lesní mravenci se v jarním slunci zahřívali, pak pospíchali dovnitř do mraveniště, aby tam teplo odevzdali, a zase se vraceli na povrch nechat se znovu zahřát. Něco jako miniaturní solární elektrárničky na šesti nohách.

I když jsem jako kluk spoustu věcí v přírodě tak úplně nechápal, učinil jsem spoustu objevů, u nichž jsem později zjistil, že byly přesně odpozorované. Patřil k nim poznatek, že existuje mnohem méně ryze lesních živočichů a také mnohem méně vysloveně lučních, než se uvádělo v mé sbírce přírodovědných encyklopedií pro děti. Kobylčí louka byla očividně tak bohatě obdařená nejrůznějšími druhy proto, že sousedila s lesem, že v jejím středu stály čtyři staré duby a že na ní tu a tam rostly šípkové a jiné keře. Bez hromady klád na jejím okraji, bez starých pařezů a dalšího mrtvého dřeva by na této louce nežili plazi, bylo by tu méně brouků a jiného hmyzu, a tím pádem i méně ptáků. Nebýt blízkosti lesa, jistě by louku navštěvovalo i méně velkých zvířat, jako jsou jezevci, lišky, divočáci či srnky. Tedy zvířat, která jsem tehdy za velká považoval. V jedenácti letech jsem neměl ponětí, jak obrovští savci v tomto kraji žili kdysi a žili by dosud, kdyby z povrchu zemského nezmizeli před stovkami let z důvodů,

ke kterým se ještě vrátíme; zkrátka – jaké obzory se mi v souvislosti s tématem velkých zvířat a luk jednou otevrou.

O třicet let později, krátce před koncem tisíciletí, vysílala televize první film o zvířatech, pod nímž jsem byl podepsán jako režisér a kameraman. Zrodilo se studio Nautilusfilm. Nedlouho poté to naši vznikající společnost zaměřenou na přírodopisné dokumenty zaválo do města Dorfen na břehu říčky Isen, padesát kilometrů východně od Mnichova. Na jedné večerní přednášce jsem se seznámil s fotografem Andreasem Hartlem, který se mi brzy stal důležitým rádcem a průvodcem na mé cestě. Andi se skvěle vyzná v německé přírodě a dodnes je asi jediným člověkem, který pozoroval a vyfotografoval převážnou většinu našich druhů ryb ve všech vývojových stádiích, od jiker až po dospělé jedince. Tento fotograf nám zprostředkoval prázdnou selskou usedlost, v níž dnes bydlíme a pracujeme.

Další, přinejmenším stejně šťastná shoda okolností zanedlouho vedla k tomu, že do služeb dosud mladé filmařské dílny a tím i do mého života vstoupila moje žena Melanie. Malý statek je od té doby domovem naší rodiny, filmového studia a také spousty zvířat, větších než dřív. Patří mezi ně několik psů, osel a poníci. V minulosti si k nám opakovaně nacházeli cestu i méně obvyklí svěřenci: Několik krkavců se u nás naučilo létat a po stodole rejdivy ručně odchovávané kuny. Do rodiny patřilo i divoké prase jménem Čuník a přinejmenším zpočátku smělo dokonce i do obýváku. Čuník měl výběh o sto padesáti čtverečních metrech s bahništěm a přístřeškem vystlaným slámou. Protože byl ale odkojený z láhve a ochočený jako pejsek, po každodenní procházce se směl vždycky ještě chvíli potulovat venku sám, dokud stodvacetakilového obříka nezahnal domů do ohrady hlad. Z pohledu Čuníka jsem byl vedoucí bachyně, a tak jsem mohl se štětínáčem opouštět náš pozemek i bez vodítka. Ve vzduchu

nade mnou krkavec, který přilétal na zavolání a usedal mi na paži, aby si ode mě vzal granuli, a vedle mě ve vysoké trávě divočák, který mi na zapískání odpovídal temným zachrochtáním – takhle jsem prozkoumával své nové okolí.

Při výpravách údolím říčky Isen jsem mohl pozorovat krajinu okolo našeho bydliště v různých ročních obdobích, protože jsem vždycky procházel stejné oblasti. Nejvíc mě zajímaly louky, už proto, že jsem na nich v dětství trávil tolik času – nejen na oné velké kobylčí louce v lese.

Louky tady byly jiné než louky mého dětství. Na jaře sice bujně kvetly a krásně to tu vonělo trávou a medem, ale kobylky ani jiný hmyz se mezi stébly skoro nevyskytovaly a poletovalo tu jen pár motýlů. Většina luk v našem sousedství vypadala jako po vymření. Proč, to jsem zjistil až v následujících letech.

Náš statek byl několik let opuštěný, takže nikdo neobhospodařoval ani pozemky. Dům obklopuje ze všech stran zeleň, a protože se tu několik let nekosilo, louky pokrývala vrstva zplstnatělé odumřelé trávy a dalších rostlin. Na některých místech už vyrůstaly stromky. Požádali jsme proto o pomoc farmáře ze sousedství a začali jsme pozemky sekat. Narazil jsem na dokumenty z osmdesátých let se záznamy o druzích rostlin, které na našich loukách kdysi rostly. Sestaveny byly při výzkumech prováděných kvůli výstavbě dálnice A94, vedoucí údolím Isental. A tu mi spadla brada: Zmiňovaly se v nich rostliny, které jsem znal jako vzácné, třeba suchopýr úzkolistý, a další, o nichž jsem nikdy neslyšel, například velice vzácný miřík plazivý.

Zkoumal jsem pak louky náležící k našemu domu důkladněji a brzy jsem zjistil, která z nich je – z ekologického hlediska – nejcennější. Byla to pcháčová a psárková louka, pojmenovaná podle dvou druhů charakteristických pro vlhké, úživné půdy: pcháče zelinného se světle

žlutými květenstvími, mimořádně oblíbeného u hmyzu, a psárky luční, trávy, která se snadno pozná podle kompaktních válcovitých klasů, čnicích díky více než metrové délce stébel nad ostatní byliny a trávy a trochu připomínajících tenké doutníky. Na této louce zářila i spousta pestrých květin, třeba fialový kakost luční, pryskyřník prudký, který jsem znal z dětství pod názvem maslenka, a kohoutek luční se svými střapatými růžovými kvítky.

Nejhezčím objevem byl však malý ostrůvek krvavce totenu. Jedná se o vysokou, ale nenápadnou bylinu s kulatými, vínově červenými hlávkami, sestávajícími z mnoha droboučkových kvítků. Kdysi dávno bývaly louky, které se u nás v údolí rozprostíraly až k obzoru, krvavce plné. Někdejší krajinu údolí Isental, kde hnízdilo mnoho párů kolihy velké, na vejcích sedávaly čejky chocholaté a nad svým travnatým teritoriem cvrlikali skřivani polní, jsem znal z historických fotografií a vyprávění starousedlíků. Běžně na těchto lukách hnízdili i brambornícci hnědí. Uvědomoval jsem si tedy, že moje krvavcová louka je něco zvláštního.

Někdejší dlouholetí hospodáři si v dobách, kdy byl náš statek ještě obydlený, jistě nekladli za cíl vytvořit životní prostor pro motýly a rovnokřídlé. Potřebovali píci a seno pro dobytek. Ale v dobách, kdy ještě neexistovala umělá hnojiva a hnůj ze stáji se na louky a pastviny vyvážel jen málokdy, se daly trávníky sklízet neboli kosit jen dvakrát do roka. Více toho z živin v půdě nevyrostlo. Navíc nebylo tak snadné jako dnes louky odvodňovat, takže se nejspíš i na mé louce často nejdříve čekalo, až půda na jaře dostatečně vyschne. To všechno vedlo k tomu, že všemožné trávy a byliny stačily před posečením vykvést. Nechyběl ani dostatek hmyzu k opylení květů, z nichž ještě před termínem senoseče uzrála semena. Při kosení a následném převrácení sena pak semena vypadávala a zůstávala na

louce, zatímco suché seno se odváželo. Další generace trav a bylin byla zajištěná.

Přestože máme na pozemcích i rybník a několik tůní pro obojživelníky, na okraji klokotá potůček lemovaný stromy a brzy po přistěhování jsme založili vzkvétající remízky a suchou stráň pro ještěrky, tato vlhká louka je přece jen od začátku mou osobní „svatyní“, tou částí pozemku, které věnuji nejvíc pozornosti, kterou si hýčkám a kterou opečovávám. Nachází se trochu níž než okolí a po průtržích bývá doslova nacucaná vodou. Při vydatných srážkách se tu utvářejí kaluže, které někdy vysychají celé týdny. V nich se to pak hemží klanonožci, hrotnatkami, a dokonce larvami chrostíků. To zase přitahuje bekasiny a další slukovité ptáky, kteří u nás odpočívají a celé dny či týdny s oblibou pročesávají kaluže, aby si nacpali břicha.

Bezdětné dvojici farmářů, která náš malý statek obývala do osmdesátých let, byl tenhle pozemek jistě trnem v patě, protože byl mokrá a těžko obdělavatelny.

Z mého pohledu je to však úplně jinak: Když se po sotva hektarové louce toulám, na všechny strany přede mnou uskakují kobylky a saranče. Všude posedávají drobné cikády, poletují divoké včely a mouchy, najdou se tu plošnice nejrůznějších barev a spousta strakatých motýlů.

Mezi nimi mě hned ze začátku zaujal jeden modrásek, i když nijak vysloveně krásný. Křídla má shora hnědomodrá, zespoda spíše šedá, s řadou nenápadných teček. Jedná se o modráška bahenního. Jeho název nezní zrovna velkolepě, srovnáte-li jej s admirálem, perleťovcem nebo jasoňem. Ale za zabláceným jménem se skrývá motýlí rarita, druh z takzvaného Červeného seznamu ohrožených druhů. Třebaže kdysi tenhle modrásek patřil k nejběžnějším motýlům vůbec, přinejmenším tady v údolí Isental.

Několika modrásků bahenních jsem si všiml už první léto po našem příchodu do údolí. Zjistil jsem, že se jedná o malou populaci, která se u nás udržela jako na jakémsi ostrůvku. Informoval jsem se, jaké prostředí modrásek potřebuje, a seznámil jsem se s jeho životním cyklem. Dozvěděl jsem se, že je pevně svázaný s výskytem krvavce, tedy zmíněné vysoké rostliny s vínově červenými květy. Navíc, jak jsem se dočetl, tento motýl nezbytně potřebuje i jiného obyvatele vlhké louky: mravence žahavého. Motýl klade vajíčka pouze na krvavec a pro housenky je v prvních stádiích jedinou potravou jeho květ. Potom se z maličkých, také vínově zbarvených housenek stávají zabijáci. Spouštějí se ze svých dětských pokojíčků v závratné výšce a dopadají na zem. Tam na louce čekají, dokud je neobjeví mravenčí dělnice. Zmatou mravence jakýmsi chemickým pláštěm neviditelnosti; předstírají, že jsou jejich potomci.

Mravenci, pro které jinak podobné drobné housenky nepředstavují nic než jednohubky, si voňavé larvy modráska odnesou do mraveniště a uloží je do komůrek pro larvy. Tady mají motýlí housenky dostatek času požírat mravenčí dorost a vyvinout se do příštího jara v dospělce. A to všechno na mé posvátné louce! Zákeřné chování modráska a komplikovaná provázanost s dalšími druhy mě fascinovaly a také jsem pocítil zodpovědnost za tento očividný relikt minulosti, vyskytující se na našich pozemcích. Pozůstatek z časů, kdy se vlhké louky rozprostíraly po celém Isentalu a vzduch zaplňovaly miliony tmavých modrásků bahenních i spousta dalších, dnes už vzácných motýlích druhů.

Modrásek bahenní pro mě v následujících letech sehrál zcela výjimečnou roli a s manželkou jsme kvůli němu podnikali věci, jaké se kvůli malému motýlkovi a nerentabilní podmáčené louce obvykle nepodnikají.